

**Må tidligst offentliggøres, når talen er holdt
Det talte ord gælder**

SSF-formand for Flensborg by Preben K. Mogensen Ved mødet på Risby Danske Skole Fredag den 24. maj 2019 kl. 17.00

„Svanerner fra Norden” hedder et digt af Hans Hartvig Seedorff Pedersen fra 1936. Digtet slutter:

da sejler som et Lystegn over Jorden
fem frie Fugle Svanerne fra Norden.

Vi har jo så fået de fem svaner på plakaten i år. Fem svaner, præcis lige store og på vej præcis samme sted hen. Fem nationer og broderfolk, som altid folkelig og kulturelt har haft meget tilfælles: sprog, historie og samfundssyn. På afstand ses Norden eller Skandinavien da også ofte under et, helt i stil med ”et lystegn over jorden” i digtet. Der er høj patos, som er nem at punktere, når man kommer tættere på. For de ”fem svaner” var aldrig var helt ens, aldrig lige store og aldrig på helt samme politiske kurs.

Igennem alle årene har der alligevel været en større eller mindre overbevisning om, at der var en eller anden ”nordisk” kerne, og jeg vil godt vove den påstand, at denne kerne er det, som digtet egentlig mener med ”lystegnet”.

”Selve Foreningen Norden har altid været baseret på folkeligt, kulturelt samarbejde. Det vil sige rejser til hinandens lande, venskabsbyer, foredrag om Norden og den slags. Men ved siden af har Foreningen Norden spillet en aktiv politisk rolle for gennem folkeligt pres nedefra at påvirke landenes regeringer til et tættere samarbejde,” (Mogens Jensen, Formand for Foreningen Norden i DK, i forbindelse med jubilæet). Den største succes i sidste forstand er sikkert dannelsen af Nordisk Råd og fælles love for det ene og andet, pasunion m.v..

Det er godt nyt for Sydslesvig, at det faktisk har virket i 100 år. For det har just denne form for arbejde jo også gjort hos os, også efter at drømmen fra 1864 og til langt op i det sidste århundrede om en Genforening med Danmark blev til en utopi eller endda betegnet som fantasteri. Den har nu fået den ”Foreningen Norden”- form om kulturelt samarbejde, så forpligtende og uforpligtende på samme tid, som omstændighederne, søndag eller hverdag, nu tilsiger. Og vi har fået en Sydslesvig-lov. Og via EU en del love, som Norden kom først med.

Love, der knytter sammen, hvad der hører sammen, altså hvor der er åbenbare fællestræk.

Blandt alle de fællestræk mellem de nordiske lande, som får størst opmærksomhed er noget som vi i Sydslesvig kender til fulde: sproget. Jeg snakker ufortrødent dansk med svenskere og nordmænd, når jeg en sjælden gang møder nogen, men svenskerne kalder dansk ”grötig” og har svært ved at forstå det, medens vi undrer os over, at is hedder ”glas” på svensk. Så er det jo

nemtest at snakke engelsk med hinanden. Og alle ved, at det nemmeste er en falliterklæring. Lige som vi udmærket ved, at det er en falliterklæring at tale tysk, "denn das können ja alle verstehen". Det er bare det nemmeste og knytter ikke bånd, men klipper dem over. Til ubodelig skade for os selv.

Skulle vi så ikke lave regler og love, der kan binde det sammen? Altså helt konkret en regel om, at der kun må tales dansk i vore institutioner? En sådan "lov" ville være endnu en falliterklæring. Love og regler må vokse af det fælles, styrke det fælles, bevare det fælles, men det kan ikke fremtvinge det fælles Tillid kan man ikke lovgive eller forbyde sig til. Det bliver til det modsatte, mistillid. EU, hvor I alle må huske at finde tid midt i årsmødefestlighederne til også at gå til valg på søndag, er det eksempel, der ligger lige for hånden. Rækker fællesskabet i Europa ikke højere op end mere eller mindre flygtige interesser bliver det, og er det langt hen af vejen, blevet en fortælling om bud, påbud og især forbud, et bureaukratisk paradys. For det er jo alt sammen så forfærdelig kompliceret, men det er da blevet fuldstændig skørt, når den mest sikre måde til at lukke noget ned er at "arbejde efter reglerne". Valget må i den sammenhæng være et forsøg på at se det fra flyvende svaners perspektiv ...

Hvad skal det gøre godt for? Hvor er vi på vej hen? Hvor vil vi hen? Og hvad må vi følgelig gøre?

Det er jo i høj grad, hvad ikke kun Risby med flere landsbyskoler står med, men hele mindretallet. De spørgsmål vil jeg faktisk påstå, at en "ekspertundersøgelse" kan bruges til at få styr på. Den der har et "hvorfor", kan bære næsten ethvert "hvordan".

Sydslesvigudvalget betakkede sig for denne rolle som "udenforstående" med fugleperspektivet for det er de heldigvis ikke, men jeg håber, at en undersøgelse kan vise os, hvordan vi kan sætte os et fælles mål, fordi vi er et fællesskab, der faktisk har muligheder for at opnå det vi vil, og forhindre, hvad ingen af os vil: lukke skoler. "Den solidariske vej" som landsbyskolerne med deres folkelige bagland har sat som deres "lystegn" kan nemt føre i grøften, for ligegyldigt hvordan, så vil det ikke blive nemt; men det er der jo som sagt ikke noget af betydning, der er. Det er det dog værd i langt mere end pengemæssig forstand, hvor nogen må give køb for at andre kan få. På længere sigt må det handle om, at det er til fordel for det, som det hele gør godt for: mindretallet.

Det er helt sikkert for tidligt at blive mere præcis, men lad mig alligevel pege på tre punkter:

Aftaler, herunder overenskomster med løn- og arbejds(tids)regler skal overholdes - indtil de indgår nyt, hvor de viser sig at være til større skade end gavn. Vi har organiseret os i foreninger, endda kirken, fordi det giver os størst spillerum, og man må jo benytte sig af de muligheder, man har, også for at skabe nogen. Jeg blev fornylig spurgt, hvorfor Skoleforeningen nu ansætter nye ledere et år ad gangen. Aner det ikke, men anelsen må jo være, at man vil skabe et spillerum.

Skoleforeningens repræsentanter har ikke talt – ret meget - om små skoler som ude at trit med den pædagogiske udvikling, for hvor ville vore større enheder være uden de små? men ligesom man fordomsfrit må tale om, hvad nedskæringer betyder på store skoler, så kan man sulte små skoler ihjel, så de faktisk bliver pædagogisk u-bæredygtige.